

Dalia Jazukevičiūtė

Stiklinis paukštis

Alma littera

X

O žiema ėmė ir baigėsi. Nuo stogų nutįso varvekliai ir aš eidama gatve vis įsigudrindavau kokį smulkesnį, žemiau kybantį nusilaužti ir lyžčioti iš lėto. „Antarktidos tirpstančių ledynų vėsa ir kvapą jaučiu“, – sakydavau sau. Bet iš tikro tai buvo užmirštos vaikystės skonis. Varvekliai kvepia vaikyste...

Dovydas grįžo iš saulėtųjų kraštų sutrikęs, susikrimtęs ir kaltas. Aš jo gailėjau, linksminau, net troškinį iš kulinarinių receptų knygos norėjau pagaminti, tik nieko neišėjo, viskas prisvilo, pajuodo ir mes vėl išlėkėme pietauti į artimiausią restoranėlį. Mano pastangos virti troškinį jį pralinksmino – juokėsi žiūrėdamas, kaip grūdu į šiukšlių dėžę kažin kodėl vis užsiliepsnojančias keptuves ir pašluostes, taškaisi verdančiu aliejumi ir bejėgiškai slyscioju ant virtuvės grindų plytelių.

Bet kai jam atsibodo stebėti mano varganą komediją ir išties išalko, nebeištvėręs pareiškė:

– Tikrai namus padegsi. Bėgam iš čia, – ir plačiai atvėrė langą, kad virtuvė nuo dūmų išsivėdintų.

Bet restorane vėl tapo tylus ir kaltas.

– Norėčiau papasakoti apie savo šeimą... Kad tu žinotum...

Aš tučiuojau demonstratyviai užsikimšau ausis:

– Bet aš nenoriu. Nenoriu aš... Kam man?

– Aš tau vis didesnį artumą jaučiu. Tu kitokia. Man reikia tavęs.

– Žinoma. Visai kitokia. Aš juk iš bepročių šalies. Prisimink, kur suradai mane. Cha.

– Nesišaipyk taip pamaiviškai, tai kvaila. Noriu šiandien tau išsipasakoti. Būk gera, išklausk. Mano vaikai jau savarankiški, abu gyvena užsienyje. Va, dabar pabuvome visi kartu... Vaidinome šeimą. Supranti, vaidinome... Toje saloje mes vaidinome šeimą. Aš nė neįtariau, kad esame tokie svetimi. Vienas kitam visiškai svetimi. O žinai, mano žmona, vos gavusi pinigų sąjon, tuoj pradėjo savo verslą, vaikus auklės užaugino, aš buvau retas svečias namuose. Ir anksčiau, ir juolab dabar... Tad kaip galėjome nesusvetimėti? Kas mus jungia? Niekas. Kažkada jungė mano pinigai. Dabar kiekvienas jau puikiai moka be mano pagalbos savo pinigus dauginti. O su žmona... Gal kokie penkeri metai vienoje lovoje negulėjome ir...

– Ir kam tu man visa tai sakai? Na kam? Man neįdomu. Tai neįdomi istorija. Aš labai daug knygų perskaičiau. O apie tai, ką tu čia dėstai, gal užvis daugiausia prirašyta. Apie žmones, nelaimingus santuokoje. Susvetimėjusius ir nelaimingus. Jau vien „Kreicerio sonata“ ką reiškia... O štai anglų rašytojas Viljamas Somersetas Moemas tiesiai taip rašė: „Žmogus nelaimingas visai ne todėl, kad mirtingas, o todėl, kad meilė praeina.“ Tolstojus lyg užkeiktas savo knygose vis kartojo – nebūna laimingų šeimų. Nebūna. Ir viskas. Pameni, kaip romane „Ana Karenina“ jis pabandė sukurti laimingos šeimos pavyzdį – Leviną ir Kiti. O kai Kiti pagimdė, kai uogienes ėmė virti, kalbėti daugiausia apie skersvėjus, pavojingus kūdikiui, apie jo vidurius, apie atsargas žiemai, Levinas... Vis dažniau ėmė ir vėl svajoti, kad nusišaus. Sprukdavo iš tų idiliškų, laimingų savo namų, blaškėsi laukais ir vis galvojo, kad geriausia būtų imti ir nusišauti. Jį iš naujo užgulė gyvenimo prasmės paieškos ir suicidinės svajos. O juk manė, kad šeima, žmona, vaikas jį pagaliau sutramdys, įprasmins gyvenimą. Neįprasmino. Štai tau ir laimingos šeimos pavyzdys. Vienas slapčia mintį apie savižudybę audžia, kita viskuo patenkinta uogienes verda. Gal pirmus vedybinio gyvenimo metus ir būna šiek tiek tos laimės, kol aistra akis temdo... Juk tau geriau žinoti, a? Esi daugiau patyręs. Bet kas paskui? Kai ais-

tros nė kvapo nelieka? Jeigu abiem kantrybės ir takto užtenka, tempia tą jungą ir toliau kartu. O jeigu ne... Tada vieni skiriasi ir naujos meilės ir laimės ieško, tokios pačios trumpalaikės, kaip ir buvusioji, o kiti, praktiškieji, dažniausiai susitaiko su realybe, slapčia vienas nuo kito svetimauja, akimirksnius gaudo, bet ir toliau gyvena kartu – žiovaudami ir taip žiauriai nuobodžiaudami, kad vien dėl to nuobodulio pasiryžę kits kitą nudėti. Bet tvardosi – dėl šventos ramybės, dėl to, „ką žmonės pasakys“, dėl bendro turto, dėl namų, dėl vaikų ir apskritai iš baimės kažką keisti, laužyti. Įpranta. Prisitrina. Ir galiausiai netgi nusprendžia, kad visgi jie ir yra toji laiminga šeima. Ir atšoka sidabrinės vestuves. Cha cha... O kas belieka? Mirdamas vyras atsiprašo žmonos, arba atvirksčiai. Atleidžia vienas kitam nežinia ką ir kodėl. Ir numiršta iš tikrųjų nepatyrę nei laimės, nei prasmę radę. Bet tai ir yra žmogiškoji lemtis. Aukščiau bambos neiššoksi, ar ne?

– Lana, ar tu su manimi bent kiek esi laiminga? – staiga senus kaip pasaulis mano postringavimus nutraukė Dovydas. – Ar laiminga?

– Nurimk, būk geras. Grįžai iš tos savo salos kažkoks įnirtęs. Esu laimingesnė, negu tu gali įsivaizduoti. Nori, papasakosiu tau pasaką. Apie Pelenę.

– Pasakok, – leido jis, niūriai sukiodamas rankoje vyno taurę.

– Tai va. Klausyk. Gyveno sau Pelenė. Visa pelenuota, negraži ir niekam nereikalinga. Mergaitė tokia. Ji turėjo piktą pamotę, kuri jos nekontė, ir gerą tėvelį, kuris buvo paklusnus pamotei...

– Čia Anderseno pasaka?

– Ne Anderseno ir ne Pero. Mano. Klausyk toliau. Kartą pamotė sumanė ta suskretėle Pelene atsikratyti. Ji parašė savo draugams valdininkams laišką, esą jos podukra išėjo iš proto, mat tvirtina, jog ją velniai užpuolė ir peiliais supjaustė. Todėl ji, ta Pelenė, neva labai pavojinga sau ir kitiems. Nuo ryto iki vakaro klejoja, naktimis nemiega, ramybę namuose drumsčia. Ir visi jos bijo. Ne kitaip, velniai ją bus apsėdę... Pamotė susitarė su tais valdininkais, kad reikia Pelenę uždaryti į beprotnamį. O Pelenės

tėvą pamotė gerai apkumščiaavo, apkūlė ir liepė jam vežti surištą dukrą į bepročių namus ir su ja namo niekada daugiau nebe-grižti. Tėvas taip ir padarė. Pasikinkė arkliuką ir nuvežė dukrą į beprotyną. Tyliai verkdamas grįžo jis namo, bet jo ašarų nieks nepastebėjo – vėjas išdžiovino. Kam piktą pamotę nervinti? O beprotyne Pelenę prikaustė grandinėmis prie lovos, davė val-gyti ir gerti ir pasakė, kad jos gyvenimas baigtas. Bet ne. Jie kly-do. Tą vasarą bepročių namų sodo takais nei iš šio, nei iš to ėmė ir prajojo princas. Kaip visada – ant balto žirgo. Jis pakėlė akis, mato – ogi guli ant palangės mergina. Grožio įtartino – šviesūs plaukai, šviesūs antakiai ir blakstienos. Tai yra plaukai šviesūs, bet antakių ir blakstienų visai nėra. O subintuotose rankose ji laiko mėlyną knygelę – Ričardo Bacho „Žuvėdrą“. Mat slapčia tikisi išmokti skraidyti, o tada imti ir išskristi pro ligoninės lan-gą. Šitaip pasprukti iš tos ligoninės ir nuo viso žiauraus pasaulio. „Auksinė mergelė, va, tik paakiai įtartinai pajuodę“, – pamanė princas. Jis nulipo nuo arklio (arba išsoko iš džipo), stryktelė-jo ant bepročių namų laiptelių ir nušuoliavo tiesiai į gražuolės palatą, kur ji kankintojų prirakinta dienas ir valandas skaičiaavo, nors pati nežinojo, kuriems velniams skaičiuoja, mat visos jos valandos ir dienos buvo absoliučiai vienodos. Ir princas, žino-ma, atrišo pančius, numetė kampan sauskelnes ir išvadavo Pe-lenę. Ir parsigabeno į savo rūmus. Pabučiavo ją, bet ji neatvirto į gražuolę. Liko tokia pati. Šiek tiek graži, šiek tiek beprotė. Bet princas ir tokią ją pamilo. Pelenė, žinoma, irgi pamilo prinčą. Galų gale, išeities kitos ir nebuvo.

Tokia štai pasaka. Jei kam nors papasakotum, niekas nepati-kėtų, todėl aš jos ir nepasakaju niekam. Kad ne gražuolė buvo, o ją pamilo. Net savo draugužei Lilijanai bijau pasakoti. Tiesiog pasakiau, kad parsisamdžiau tarnaitę pas vieną tokį ponėką. Chi. Kaip tu man kažkada ir siūlei. Ir Lilijana nepatikėtų pasakiška tikrove. Pelenės pasaka jau seniai niekas nebetiki. O tiki tik to-kiomis, kur gražuolių konkursų nugalėtojas susiranda turtuoliai ir net kartais paima į žmonas, savo senas apkūnias buvusiąsias

palikę vienuroje senatvės laukti. Tos konkursų gražuolės išteka, bet ne už vyrų, o už jų turtų. Ir tokios pasakos toli gražu ne visada laimingai baigiasi. Mat tų senųjų, laimingųjų pasakų esminė schema pažeista – meilės vaidmuo pradangintas. Dabar tiesiog dailus kūnas parduodamas už auksą. Ir tiek. Kas po to? Po to ir vėl žiauriai nuobodūs verslo pietūs. O grožis... išteka kanalizacijos vamzdžiais...

– Man tavo pasaka nepatiko. Pikta ji kažkokia. Tas nuvalkiotas Pelenės mitas... Kažkodėl jis vis išlenda ir išlenda šiuolaikinėje laikraštienoje ir televizijos laidose, moteriškuose žurnaluose ir aš kaskart iš naujo nustembu. Nieko iš to mito nebelikę. Tik tiek, kad princas pamilo varguolę ir ji tapo laiminga. O juk ši pasaka yra pasakojimas apie didžiąją moters apgaulę...

– Kokią apgaulę?

– Juk princas visai ne vargšę pamilo, o buvo apgautas. Pirmąją puotos naktį Pelenė jam pasirodo su sidabro suknia, antrąją – su aukso, trečiąją – su deimantų. Ir dar tie krištolo bateliai, puiki karieta, baltais žirgais kinkyta. Pelenės krikšto mama iš mirusiųjų pasaulio sugrįžo vien tam, kad savo krikštaduktei padėtų princą apmulkinti. Krikštamotė sukuria jai visa, ko reikia princo akims apdumti. Princas ją tokią ir pamilsta. O kai širdis pavergta, tada jau galima ir teisybę atskleisti – sėkmė garantuota.

– Žinai, niekada nemaščiau apie Pelenę būtent tokiu aspektu. Apgaulės... Cha. O juk gal ir esi teisus.

– O tavoji pasaka išties kvailoka, banali, pritempta, niekam tikusi. Kaip ir tuose žurnaluose. Jokių pelenių ir jokių princų niekada nebuvo mudviejų istorijoje. Tiesiog susitiko du žmonės. Gal ir keistokomis aplinkybėmis, bet nieko keisčiau už gyvenimą ir nesugalvosi, – jis patylėjo nuleidęs akis, tarsi šuoliui rengtųsi. Ir staiga riktelėjo. Net pašokau iš netikėtumo, nes niekada šitaip nešūkavo. – Lana, tekėk už manęs. Aš vos tik sugrįžęs iš kelionės supratau, kad noriu, na, tiesiog privalau tave vesti. Tai būtų pats teisingiausias poelgis mano gyvenime.

Tikriausiai aš turėjau nudžiugti. Irgi „privalėjau“... Bet pajutau išgąstį. Ir puoliau maldauti, net rankas ant krūtinės kryžiumi susidėjusi:

– Ne, mano mažuti, mano mylimiausias, mano švelniausias, aš nenoriu tekėti. Aš ne upelis koks... Ir niekur tekėti nenoriu. Mes taip gyvensime. Juk mums ir taip gera kartu.

– Nejuokauk šitaip. Aš juk rimtai. Upelis... Ir neišsisukinėk. O mano buvusi šeimynėlė nė skatiko sulaužyto neverta. Pinigų aš jiems ir toliau duosiu. Bet ramybės noriu. Ir kad tavo širdis plaktų šalia mano širdies. Kas naktį... O ne du kartus per savaitę. Tu nežinai...

– Žinau. Bet aš netekėsiu. Gerai? Mes taip būkime. Patikėk, taip geriau, tu ir pats vėliau suprasi, kad taip geriau. Aš gal ne šios žemės vaikas... Matai, gavau smūgį iš pasalų ir sužlugau. Nestabili aš. Ir gydytojas juk taip sako. Ne šios žemės... Nemoku džiaugtis paprastais dalykais. Gal išties esu beprotė? O gal tik mano patirtis kitokia? Matai, nusipirkau kailinukus ir šitą raudoną trumpą suknelę granatų spalvos sagomis, bet ne dėl savęs, o vien tik dėl tavęs. Kad tau smagiai būtų, kad tau jaukiau būtų mane pasipuošusią matyti, kad tu nesigėdytum prieš žmones, jog apskurusią Pelenę į restoranus vedžiojiesi. Bet man pačiai... Man nereikia. Grožis gal tik tam ir skirtas, kad siaubą ir paniką užmaskuotų. Mano širdyje vis dar drebulys. Ir nerimas... Aš dar ne visai sveika, Dovydai.

– Na užteks, tu tikrai drebi visa. Važiuojam namo. Tave atšildyti reikia. Išties sužvarbai. Gal nuo liūdny savo pasakų, o gal šita menė ledinė? Nebekalbėkime daugiau apie tai. Pamiršk. Gal kitą dieną, kitą kartą viskas kitaip atrodys. Atleisk man, kvailiui. Aš pasiskubinau.

– Dovydai, o kiek tau metų?

– Aš vyresnis už tave septyniolika metų. Ar tau dėl to neramu?

– Ne. Ką tu... – Ištiesiau ranką per stalą, kad jis pasiektų mano pirštus ir paglostytų. Taip švelniai, kaip tik jis temoka. – Nors trim šimtais metų būtum vyresnis, man visiškai vis tiek. Patikėk.

Tu pats gražiausias vyras šioje žemėje. Ir pats geriausias. Bet aš vis dar nesijaučiu sveika. Gal niekada ir nebesijausiu, – pasakiau. – Be to, esu iš negodžiujų. Negodi gyvenimo, turtų, vedybų, – pasakiau, persėdau šalia jo ir apkabinau kaklą. Jis atsistojo, tvirtai apglėbė mane ir nešė išnešė iš to ledinio restorano.

– Tik ne iš gailėsčio mylėk mane. Ne iš gailėsčio, – tyliai paprašiau.

– Ne iš gailėsčio? – netikėtai prajuko jis. – O tu niekada nesusimąstei, kad aš gal noriu save išgelbėti per tave? Koks gailėsčius? Jaučiu begalinį švelnumą, supranti?

– Taip... Kartą pagalvojau, kad kai žmogus pamilsta kitą, iš tikro jis labiausiai myli pats save. Ir nori būti išganytas. Per tą savo meilę. Bet baikim šitą sofistiką. Pavargau. „Mano naktys gražesnės už jūsų dienas“, – paniūniavau jam į ausį vieno romano, kuri neseniai skaičiau, pavadinimą, kažkodėl įstrigusį atmintyje. Labai gražus pavadinimas. Bet padainavusi staiga pasijaučiau baisi melagė.

Dovydas sumurkė patenkintas. Visai kaip katinas. Nusijuokė. Ir tokioje artumoje, tokioje mus gaubiančioje švelnumo jūroje mudu parsiradome į savąjį namelį, sumigome kartu, stipriai prispaudę vienas prie kito, tarsį bijodami, kad kažkas tuoj ateis ir išskirs amžiams. Taip bijojome, kad net glamones užmiršome. Spaudėme vienas kitą glėbyje ir tiek. Ir tai buvo laimė. Man pavyko išsisukti iš to savojo „kankinimų rūšio“, į kurią aš kaipmat turėčiau įsiveržti, jeigu tik jis... Antraip būčiau medinė. Bejausmė. O tokia būti jau nebenorėjau. Kažkada prisibuvau... Bet jis užmigo. O ryte atsibudome vienu metu, tą patį akimirksnį. Žiūrėjome vienas kitam į akis, ir man vaidenosi, kad Dovydo akyse tebebatau vakarykštį, dar ne visai išblėsusį siaubą.

Bet galiausiai pavargau liūdėti ir mane staiga suėmė juokas. Ėmiau deklamuoti visokiausias nesąmones, kad jį paerzinčiau ir pralinksminčiau. Žiūrėjau į lubas ir tauzijau bet ką, kas lindo į galvą:

*Visas pasaulis anapus mano sapno
 norėtųsi negrįžti
 bet mano mylimas man sako
 dar anksti
 dar ne visus kampus
 beprotnamio išvaikščiojom
 dar ne visus skerdėjus
 buvome sutikę
 dar plėšrūnai
 maitvanagiai
 lesė mums akis
 palauk
 mažyte.*

Bet Dovydas nesijuokė iš mano eilėrašuko, sukurto kažin kada, kai bepročių namais nė nekvepėjo. Jis pyko, kam vis nepamirštu „beprotnamių“, todėl purtė mane ir kratė, ir vis klausinėjo, tarsi pats būtų protą pametęs: „Kokioje planetoje tavęs ieškoti? Duok adresą.“ Aš kvailiojau ir juokiausi. Sakiau, kad nėra jokių adresų... Nieko nėra... „O mylimasis, suraski ją be adresų, o mylimasis, suraski ją tada, kai jos nebėra niekur“, – bepročiau toliau. Tada jis užvertė mane patalais ir prispaudė taip, kad vos neuždusau.

Vargais negalais išsikapanojau į paviršių, bet Dovydas abiem rankom įsitvėrė mano naktinių marškinių rankovės, tarsi būčiau išties pasiryžusi pasprukti amžiams. Vos atgniaužiau jo pirštus. Pabučiavau vieną jo delną, paskui kitą. Ir nušlepsėjau virti kavos. Nesiruošiau niekur bėgti. Tikėjau – myliu jį. Bet tebebuvo manyje kažkas tokio... Nepatiklaus. O gal tiesiog man buvo atgrasus protingo ir ramaus gyvenimo būdas, priešingas mano prigimčiai? Kas žino. Juk mažai turėjau tokios patirties. Jaukių ramių namų apskritai niekada neturėjau.